

ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗ 8-14 Μαρτίου 2003

ΘΕΑΤΡΟ ΟΔΟΥ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ

ΑΝΤΟΝ ΤΣΕΧΩΦ

«Ο ΓΛΑΡΟΣ»

Επιχείρημα που αποδεικνύει αξία

Στα πολλά που ακούγονται μέσα σ' αυτή την πληθώρα των παρακμιακών συμπτωμάτων που όσο πάει και εντείνεται, προστέθηκε εσχάτως και μια τάση απορριπτική για τον Τσέχωφ. «Και τι παραπάνω μας λέει δηλαδή ο Τσέχωφ;» μου είπε οηματίας σκηνοθέτης του οποίου κατέκρινα την φετινή επιλογή ασήμαντου έργου που ανέβασε. Από άλλον, άσχετο, ξανάκουσα πριν από λίγο καιρό, την ίδια αμφισβήτηση. «Και γιατί είναι σπουδαίο έργο ο Γλάρος; Μια πλαδαρή, ανούσια ιστορία είναι που δεν γίνεται τίποτα, όλοι μιλάνε κλαψουρίζοντας ως το τέλος που κάποιος αυτοκτονεί». Κουβέντες όχι μόνο αστόχαστων, όχι μόνο παραπλανημένων από τα περί μεταμοντέρνας γραφής, μα και ανεύθυνων αντιρρησιών που ούτε την ανάγνωση του συγκεκριμένου έργου με στοιχειώδη προσοχή, δεν επιχείρησαν. Και μόνο να διαβάσει κάποιος το κείμενο του «Γλάρου» το μέγεθος του έργου ξεπροβάλλει αυτόματα. Είναι ευτύχημα πάντως που στους δυο προαναφερόμενους αντιρρησίες το έργο του Τσέχωφ δεν αρέσει διότι έτσι διαφεύγει τον κίνδυνο να επιχειρηθούν επί του σώματος του «σωστικοί» σκηνοθετισμοί των δυο εν λόγω. Ας παρακάμψουμε την πρόκληση που συχνά δεχόμαστε από σκηνοθέτες που εννοούν σώνει και καλά να διαπράττουν πλείστα όσα ερήμην των κειμένων για να αναδειχθούν αυτοί σημαντικότεροι του συγγραφέα. Ευτύχημα λοιπόν που ο «Γλάρος» δεν τους «κάθεται» να τον βανδαλίσουν οι «ανανεωτές» του θεάτρου μας.

Επιστροφή στο έργο. Είναι, νομίζω, περιττή επανάληψη να επανέλθουμε στην ανασκόπηση του «Γλάρου» εκθειάζοντας την ψυχολογημένη διαγραφή των χαρακτήρων, την έλξη και την απώθηση που ασκούν τα πρόσωπα μεταξύ τους ταυτόχρονα ο ένας στον άλλο, τις συγκρούσεις και τις αιχμηρές σχέσεις τους, τα αισθήματα και τις ιδεοληπτικές επιθυμίες του καθενός που ανακόπτουν την εκπλήρωση των επιθυμιών κάποιου άλλου. Άνθρωποι απεγνωσμένοι, τεθλιμμένοι, που «πενθούν για τη ζωή τους» όπως λέει η Μάσσα.

Άκουγα πρόσφατα στην τηλεόραση μια επηρμένη «πρωταγωνίστρια» να μιλάει για τον εαυτό της, τις επιτυχίες της, ένα παιδί που έχει, νήπιο, που την θαυμάζει γιατί βλέπει, λέει, τις φωτογραφίες της παντού και σκέφθηκε πως αυτή η γυναίκα που έβλεπα αποτελούσε γνησιότατο πρότυπο της Αρκάντινα, με την ίδια κενότητα και υπεροψία και η σχέση που έκτιζε με το παιδί της έχει εντυπωσιακή ομοιότητα με αυτήν που συνδέει τον Κόστια με την θεατρίνα μητέρα του στο έργο του Τσέχωφ. Μετά αναλογίσθηκα την βαθιά κατάθλιψη που πνίγει τους συνανθρώπους μας σήμερα κι έχει θεωρηθεί μάλιστα των κοινωνιών όλου του δυτικού κόσμου, που με

απελπισία και από νεύρωση έχει στραφεί στον ευδαιμονισμό και την κατανάλωση και τότε μου αποκαλύφθηκε πως «ο Γλάρος» εφάπτεται με την ζωή μας και τα αδιέξοδά της. Ως και η εξάρτηση της Μάσσα από το μάσημα του ταμπάκου δεν ταυτίζεται με δικά μας φαινόμενα. Στον σκηνοθέτη εναπόκειται λοιπόν, ανάλογα με το πόσο οξυδερκής είναι και με ποια αντίληψη θεατρική θα πλησιάσει το έργο.

Επιχείρημα που αναδεικνύει ολόκληρη και απόφια την σπουδαιότητα του «Γλάρου» είναι η παράσταση του θεάτρου της οδού Κεφαλληνίας. Απόδειξη αξίας όχι μόνο προς τον προαναφερθέντα οίηματία σκηνοθέτη και τους άλλους κοντόφθαλμους αμφισβητίες, μα και για όλους που θέλουν να απολαύσουν ένα έργο πλατύ, πυκνό, τρυφερό, στοχαστικό, που παρουσιάζει τους ανθρώπους έρμαιοι σε ρεύματα και αδύναμους να αντιδράσουν. Ναι, πάνω απ' όλα τα' άλλα ο Γλάρος είναι ακριβώς αυτό. Όταν οι άνθρωποι υφίστανται την μοίρα τους χωρίς να τολμούν ή να διανοούνται να αντιδράσουν. Καταγγελία της παθητικότητας, της μοιρολατρίας, της υποταγής στην προκατάληψη, χωρίς καμιά απόπειρα αντίδρασης.

Η σκηνοθεσία του Νίκου Μαστοράκη άνοιξε το έργο διάπλατα, τέντωσε τις πτυχές του, αναγύρισε τα στριφώματά του και μας το παρουσίασε με μια άποψη τολμηρή και πρωτότυπη, χωρίς όμως καμιά απ' τις θρασυότητες που πολύ συνηθίζονται εσχάτως προς δημιουργίαν εντυπώσεων και μόνο. Ο Μαστοράκης είναι μοντέρνος χωρίς να γίνεται «υβριστικός». Τον οδηγούν το έργο και η αναγκαιότητές του. Ευφυΐα και ευαισθησία χαρακτηρίζουν την στοίχιση των προσώπων του έργου τότε παρατεταγμένων με την πλευρά του κοινού και τότε απέναντί τους. Ο «Γλάρος» και οι ήρωές του είστε εσείς, λέει ο σκηνοθέτης, και ο χρόνος του είναι η εποχή μας. Μα, να τους και απέναντι σε παράταξη μετωπική, σεις μα και οι άλλοι. Ευρήματα κατανοητά, απλά και καθαρά, ιδέες σε ευθεία μετάδοση και όχι ζορισμένες τζιριτζάντζουλες. Πλούσια ποικιλία αληθινών θεατρικών συγκινήσεων.

Αρνούμαι να μεταχειριστώ στερεότυπες εκφράσεις ή φράσεις επινοημένες για να χαρακτηρίσω το παίξιμο των ηθοποιών. Όλων των ηθοποιών. Βλέπεις ότι ευγενέστερο, υψηλότερο, τελειότερο μπορείς να φανταστείς για τους ρόλους. Η υποκριτική στις ακίδες. Δεν ξεχώριζε κανείς απ' το σύνολο; Ξεχώριζαν κάποιοι. Με όλη την διανομή πολύ πάνω του μετρίου ξεχωρίζω την Μάσσα της Αλεξάνδρας Σακελλαροπούλου, που εύχομαι να την διατηρήσω στην μνήμη μου σαν μέτρο, τον Τρέπλιεφ του Δημοσθένη Παπαδόπουλου με την ασυνήθιστα συγκινητική εσωτερικότητα, την μπεργκμανική αλαζονεία της Μπέττυς Αρβανίτη στην Αρκάντινα, τον Γιατρό του Άλκη Παναγιωτίδη, την Νίνα της Αγγελικής Παπαθεμελή, την Πολίνα της Σοφίας Σεϊρλή κι όλους τους άλλους που πρέπει φίλε αναγνώστη να τους δεις για να γευτείς τις έννοιες θέατρο, αληθινό θέατρο και ηθοποιός, ιεουργός πράξης πανάρχαιας και εκστατικής.

Γιώργος Χατζηδάκης
(Αδριανός Γεωργίου)